

Projev předsedy Rady vysokých škol na Slavnostním zahájení akademického roku 2015/2016

Vážená paní ministryně, vážená paní náměstkyně a páni náměstci, vážený pane předsedo, vážený pane hejtmane, vážený pane primátore, Magnifici vážené paní rektorky a páni rektori, vážení akademičtí pracovníci, studenti, dámy a pánové,

je mi ctí a potěšením zahajovat dnes spolu s Vámi nový akademický rok. Pro nás v Radě vysokých škol je akademický rok 2015/2016 slavnostní, protože si letos připomínáme už 25. výročí našeho založení.

Říkám úmyslně „připomínáme“ a nikoli „slavíme“, protože vnější podmínky, ve kterých se dnes pohybujeme, nám nedovolují ohlížet se zpět. Čas na oslavy není. Místo slavení se snažíme včas rozpoznat výzvy, před kterými naše vysoké školství stojí. K těmto výzvám pak formulujeme odborná stanoviska a především se je snažíme včas řešit. Dovolte mi, abych nejdůležitější z těchto výzev pojmenoval právě dnes, kdy stojíme na začátku nového akademického roku.

Školství jako veřejně poskytovaný statek se neobejde bez dostatečného množství veřejných prostředků. Tyto veřejné prostředky, peníze daňového poplatníka, musíme rozdělovat efektivním způsobem. Čeho si všimnete, když se podíváte na vývoj financování našeho vysokého školství? Já vidím během uplynulé dekády tři různá období. V prvním období, do roku 2009, vidím razantní kvantitativní expanzi. Expanzi, kterou však nedoprovázel odpovídající nárůst finančních prostředků. Ve druhém období mezi lety 2009 a 2012 vidím mírný nárůst celkového počtu studentů, který však doprovází výrazný pokles rozpočtu na vysokoškolské vzdělávání. Třetí období, od roku 2012, je obdobím každoročního tlaku na celkový pokles finančních prostředků. Menší objem financí je nám odůvodňován tím, že přece celkový počet studentů klesá.

A co je výsledkem těchto tří různorodých etap posledních deseti let našeho vysokého školství? V předvolebních kampaních vždy s chutí čteme volební programy našich politických stran. Jako jednu ze svých priorit totiž téměř všechny uvádějí podporu vzdělanosti. Jako statistik si proto nemohu odpuštit jedno konkrétní číslo: mezi lety 2005 a 2014 vzrostla cenová hladina v České republice o 25 %. Vzrostly o 25 % také výdaje na jednoho studenta? Ne, ve skutečnosti výdaje na studenta v tomto období poklesly. Musím se tedy nutně ptát, zda tato priorita z volebních programů nezůstává prioritou pouze na papíře.

Za této situace musíme hledat rozumný způsob, jak tyto limitované prostředky rozdělovat. Současný systém financování už ohrožuje elementární kvalitu vzdělávání na některých vysokých školách. Jestliže systém nefunguje, je nutné uvažovat o jeho změně.

Vysoké školy ovšem nemají a nesmí mít pouze roli vzdělávací. Jejich úkolem je také věda a výzkum. Vnější podmínky pro náš výzkum jsou však snad dokonce ještě složitější než podmínky v oblasti vzdělávání.

Setkáváme se v říjnu roku 2015 a mnozí z nás už mají první zápisy v diářích pro rok 2016. „Hodnocení“ 2014 však stále ještě chybí. Místo toho, aby bylo veškeré myslitelné i nemyslitelné úsilí směřováno do zdárného vyřešení tohoto palčivého problému, je připravován návrh věcného záměru nového zákona, a to *Zákona o podpoře výzkumu, vývoje a inovací*. Tento nový zákon podle našeho názoru přinese jen nové problémy. Problémy stávající však neřeší a nevyřeší.

Lépe vypadá proces novelizace zákona o vysokých školách. Na jaře letošního roku jsme úspěšně dosáhli kompromisu. Přestože nás leckteré ústupky z původně zastávaných pozic citelně zbolely, výslednou variantu novely podporujeme. Věříme, že úspěšně projde legislativním procesem bez zásadních změn. Stane-li se tak, čeká nás nelehká výzva v podobě dotažení návrhu podzákoných předpisů. Řešení přitom není lehké, jestliže od systému očekáváme dvě na první pohled protichůdné věci: Na jedné straně očekáváme posílení autonomie a odpovědnosti našich vysokých škol. Na straně druhé však víme, že musí existovat možnost rychlého a zároveň nezneužitelného zásahu v případě, kdy se nějaká autonomní škola odpovědně chovat nebude, kdy zásadním způsobem selže.

Financování a legislativní zakotvení vzdělávací a výzkumné činnosti však nejsou jedinými oblastmi, kterými se intenzivně zabýváme. Průběžně připravujeme také reakce na řadu dalších záležitostí, které se bytostně týkají chodu vysokých škol. Za všechny jmenujme alespoň nejrůznější návrhy z dílny ministerstva financí nebo přípravu výzev Operačního programu věda, výzkum, vzdělávání. Ani tento proces zatím zdaleka nesměruje k optimálním výsledkům.

Ve svém vystoupení jsem se nemohl vyhnout některým nepříjemným problémům, kterým české vysoké školství čelí. Věřím totiž, že pokud problémy dokážeme pojmenovat, budeme je umět společně úspěšně řešit.

Většinu akademických pracovníků, natož pak studentů, popsané problémy opravdu netrápí. Vždyť my, akademičtí pracovníci, chceme především tvořit a pracovat ve vlídné, přátelské a inspirativní atmosféře našich kateder. Chceme předávat našim studentům nové poznatky a radost z poznání, chceme rozvíjet své obory. Chceme pomáhat mladším kolegům a spolupracovat s kolegy z dalších institucí. Chceme přispívat k šíření poznání. To je ostatně náš hlavní a největší úkol. Také naši studenti mají teď, na začátku akademického roku, úplně jiné starosti. Čekají je týdny naplněné získáváním nových znalostí a zkušeností, týdny, kdy budou rozvíjet své odborné dovednosti, svůj talent. Budou zapojovat do výzkumu a svou zvědavostí, svým elánem a nadšením pro věc budou podněcovat nás, své učitele. Nesmíme zapomenout ani na naše neakademické pracovníky, kteří pro nás všechny vytvářejí tolik potřebné zázemí.

Prosím, vytrvejme všichni v tomto úsilí! Právě díky nám jsou vysoké školy takové, jaké jsou. A jen díky naší práci budou takové, jaké je mít chceme. Nikdo jiný to za nás neudělá. Nikdo jiný to za nás udělat ani nemůže.

Dámy a pánové, přeji nám všem krásný a úspěšný akademický rok.

QBFFFE.

Jakub Fischer, České Budějovice, 8. 10. 2015